

(gayri-resmi tercüme)

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

Yönetim Kurulu

İkinci olağan oturum 2015

8-10 Eylül 2015

Geçici gündemin 4 (a) maddesi*

Ülke program belgesi

Türkiye

Özet

Türkiye'ye ilişkin ülke program belgesi (ÜPB) bu oturumda görüşülmek ve itiraz gelmemesi durumunda onaylanmak üzere Yönetim Kurulu'na sunulmuştur. ÜPB, 2016'dan 2020'ye uzanan dönem için, kaynakların teminine bağlı olmak üzere düzenli kaynaklardan 4.785.000 dolar, özel amaçlı katkıların varlığına bağlı olmak üzere diğer kaynaklardan da 50.000.000 dolar tutarında toplam geçici bütçe öngörmektedir.

2014/1 sayılı Yönetim Kurulu kararı uyarınca bu belge, 2015 yılı ikinci olağan oturumundan 12 hafta önce paylaşılan taslak ÜPB'le ilişkin olarak Yönetim Kurulu üyeleri tarafından dile getirilen yorumları yansıtmaktadır.

* E/ICEF/2015/12.

Program gerekçesi

1. Üst gelir düzeyi konumuna yaklaşmakta olan¹ Türkiye, çeşitlilik barındıran 77,7 milyon nüfusa sahiptir². Toplumsal kalkınmışlık göstergelerinde iyileşme sürmektedir. Örneğin beş yaşından küçükler ölüm hızı 2003-2008 döneminde 1000 canlı doğumda 24 iken hızlı bir düşüşle 2008-2013 döneminde 15'e inmiştir.³ Türkiye uluslararası alanda giderek ağırlık kazanan bir role sahiptir. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ve G-20 üyesi olduğu gibi Avrupa Birliği (AB) üyeliğine aday konumdadır. Resmi kalkınma yardımları (RKY) 2010-2013 döneminde üç kat artarak 2013 yılında 3,3 milyar dolara ulaşmış,⁴ bu rakam 2014 yılında kısmen Suriyeli mülteci girişine bağlı olmak üzere daha da artmıştır.

2. Onuncu Ulusal Kalkınma Planı (UKP) halkın refahını artırmayı, yaşam standartlarını yükseltmeyi; temel hak ve özgürlükleri kararlı biçimde ilerleterek⁵ ve kişi başına gayri safi yurtiçi hasılayı 2013'teki 11.183 dolarlık düzeyden 2018'de 16.000 dolara çıkararak⁶ adil, güvenli ve barışçı bir yaşam ortamı yaratmayı amaçlamaktadır.

3. Bu arada, ortalama yaşam standartları AB ortalamasının yarısının biraz üzerindedir.⁷ Ortanca eşitlenmiş hane gelirinin yüzde 60'ına karşılık düşen görelî yoksulluk 2013 yılında yüzde 22,3 düzeyindeyken⁸ çocuklar arasındaki görelî yoksulluk OECD ortalamasının hemen hemen iki katıdır⁹ ve bu durum yaklaşık 7,4 milyon çocuğu (kız çocukların yüzde 33,1'i, erkekler çocukların ise yüzde 32,0'si)

¹ Türkiye İstatistik Kurumu (Türkstat) (www.turkstat.gov.tr)/Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi.

² Türkstat, Ulusal Gelir İstatistikleri.

³ Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2013 Demografi ve Sağlık Araştırması (DSA 2013).

⁴ Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA), Türkiye Kalkınma Yardımları Raporu 2013.

⁵ Onuncu Ulusal Kalkınma Planı(UKP) Paragraf 8.

⁶ Onuncu UKP Paragraf 120.

⁷ Eurostat, kişi başına GSYH, kişi başına tüketim ve fiyat endeksleri, 2013.

⁸ Türkstat, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması.

⁹ OECD Aile Veri Tabanı (2010 verileri).

etkilemektedir.¹⁰ Genel olarak işsizlik ve genç işsizliği 2014 yılında sırasıyla yüzde 9,9 ve yüzde 17,9 düzeyinde olup¹¹ kayıt dışı istihdamın toplam istihdam içindeki payı yüzde 35'tir (tarımda yüzde 82,3).¹²

4. Ülkede, varlığını sürdüren eşitsizlikler söz konusudur. Bunlara, sosyoekonomik eşitsizliklerle birlikte, insana yakışır iş, hane halkı geliri ve altyapı açısından bölgesel ve kırsal/kent arası eşitsizlikler de dâhildir. Çok yönlü yoksunluk içindeki özellikle dezavantajlı çocuklar arasında, ebeveynlerinin eğitim düzeyi yetersiz, düşük gelirli, kalabalık ailelerde, kırsal kesimde yaşayan çocuklarla birlikte engelliler yer almaktadır. Roman çocuklar da dışlanmayla karşılaşmış ve daha riskli durumlarda olduklarından Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Romanların kapsanmasına yönelik bir strateji hazırlamaktadır. Kadınlar ve kız çocuklar söz konusu olduğunda toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri sürmektedir.

5. NUTS-2¹³ düzeyi 26 istatistik alt bölgeye bakıldığında, 2011 yılında kişi başına brüt katma değer İstanbul'da 13.865 dolar iken ülkenin doğusundaki yedi alt bölgede ancak 3.515 ile 5.901 dolar arasındadır.¹⁴ Bununla birlikte, yaklaşık otuz yıl süren çatışmanın ardından başlatılan Kürt sorununa çözüm sürecinin Güneydoğu illerinde ekonomik ve toplumsal kalkınmayı canlandırması, çocuklar açısından kaliteli fırsatlara erişimde ilerlemeyi kolaylaştırması beklenmektedir.

6. Suriye'deki krizden kaçanlar 2011 yılından bu yana artan sayılarda Türkiye'ye gelirken 2014 yılından bu yana Irak'tan da mülteciler gelmeye başlamıştır. Mart 2015 itibarıyla, yarısı çocuk olmak üzere Türkiye'de geçici koruma altında bulunan 1,7 milyon Suriyeliden 250 bini Suriye sınırına yakın kamplarda kalırken¹⁵, çoğunluğu gene aynı bölgede, ama bu arada İstanbul ve diğer büyük kentlerde de olmak üzere yerli topluluklar içinde yaşamaktadır. Sıkı kayıt ve sağlık hizmetleri dâhil olmak üzere Türkiye'nin kriz karşısındaki eli açık ve kararlı yardımlarına karşın geçici koruma altında bulunan çok sayıda Suriyeli yoksulluk içinde yaşamakta ve kayıt dışı çalışmaktadır. Bu durum, konut fiyatları, altyapı ve hizmetler üzerinde oluşturduğu basınçla çocuklar dâhil olmak üzere yerleşik toplulukları da etkilemiştir.¹⁶

7. Sözü edilen sosyoekonomik eşitsizlikler çocuklar açısından orantısız sonuçlara yol açmaktadır: herkesin sağlık sigortası kapsamına alınmış olmasına, mevcut sosyal koruma mekanizmalarına ve tüm bölgelerde geçerli olmak üzere sağlık göstergelerinde görülen iyileşmelere karşın, dezavantajlı

¹⁰ Türkstat, İstatistiklerde Çocuklar 2014.

¹¹ Türkstat, Hanehalkı İşgücü Araştırması (HİGA).

¹² Türkstat, HİGA.

¹³ NUTS: İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması.

¹⁴ Türkstat, Bölgesel Hesaplar.

¹⁵ Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) rakamları, Mart 2015.

¹⁶ AFAD, Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler, 2013/Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar, 2014; Orta Doğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM): Türkiye'deki Suriyeli Mültecilerin Etkileri, 2015.

konumdaki çocukların bodur kalma, aşılınmama, konut ve sanitasyon açısından yetersiz koşullarla karşılaşma¹⁷ ve bu arada kaliteli eğitime erişimde güçlük çekme olasılığı daha yüksektir.

8. Engellilik, eşitsizlik olgusunun bir başka boyutudur. Engelleri olan çocuklara (EÇ) yönelik destek artmıştır; ne var ki hizmet ve politika ortamlarında kimi tıkanıklıklar sürdüğü gibi engellilere yönelik olumsuz toplumsal davranışlar da söz konusudur. Hükümet EÇ için okul öncesi eğitimi zorunlu kılmıştır. Ancak, Eşitlikçi bir Sistem için İzleme Sonuçları (MoRES) yöntemlerine göre gerçekleştirilen belirleyici analizi, engellilik durumunun erken ve doğru biçimde tespit edilememesi nedeniyle pek çok EÇ ve gelişiminde gecikmeli çocuğun büyük önem taşıyan erken çocukluk yıllarında gerekli hizmetlere erişemediğini ortaya koymuştur.¹⁸ EÇ'den bir kısmı kurumlarda yaşamaktadır. Bunların arasında, 2012 yılında, ileri derecede engelleri olup yalnızca çocuklar için olmayan kurumlarda kalan 1.315 çocuk da yer almaktadır.¹⁹ Alt gelir gruplarına mensup EÇ toplumsal kapsama ve hizmetlere erişim söz konusu olduğunda çeşitli engellerle karşılaşmaktadır.

9. Hükümet, ülkede geçici koruma altında bulunan çok sayıda Suriyelinin varlığının kalkınma açısından bir sorun oluşturduğunu daha fazla görmektedir ve ilgili bakanlıklara daha fazla sorumluluk yükleyen yeni düzenlemeler getirmiştir. Bölgedeki çatışmaların yarattığı sonuçlara ek olarak Türkiye aynı zamanda doğal afetler açısından da yüksek riskli bir ülkedir. Bunların başında deprem gelmektedir ve 1999 Marmara Depremi ile 2011 Van Depremi'nin sonuçları ağır olmuştur.

10. Ana-baba bakımından yoksun çocuklar, aile tipi evlerin ve koruyucu bakım uygulamasının daha yaygınlaşmasıyla sonuçlanan çocuk bakımı reformundan yarar sağlamıştır. 2014 yılı sonu itibarıyla toplam 12.171 çocuk, engellilerin kaldıkları kurumlar hariç olmak üzere kurumsal bakım, 4.008 çocuk da koruyucu bakım altındadır.²⁰ Buna ek olarak, geçtiğimiz on yıl içinde 13.546 çocuk, ülke içi evlat edinmeye öncelik veren, belirli koşullarda ise uluslararası evlat edinme işlemlerine olanak tanıyan iyi düzenlenmiş bir sistem çerçevesinde evlatlık alınmıştır. Çocuk bakım sistemini daha da güçlendirme ve kalan kimi tıkanıklıkları aşma açısından önceliğin personelde uzmanlaşmaya ve mevcut standartlardan azami ölçüde yararlanmaya tanınması gerekmektedir. Ayrıca, ana-baba bakımından yoksun kalıp geçici koruma altına alınan Suriyeli çocuklarla yanlarında kimsesi bulunmayan diğer çocukların özel koşullarına uygun hizmetlere ihtiyaç vardır. Bu hizmetler arasında, özenli ve koruyucu aile ortamlarında yaşama fırsatları sunulması da yer almaktadır.

11. Yalnızca dezavantajlı kesimlerden olanlar değil genel olarak çocuklar²¹ ihmal, bir disiplin yöntemi olarak başvurulan şiddet ya da cinsel istismar gibi nedenlerden dolayı evlerinde, okullarında ve

¹⁷ DSA 2013.

¹⁸ Sabancı Üniversitesi, "Engelsiz bir Türkiye'ye Doğru: Neredeyiz?" s.192.

¹⁹ ASPB Yaşlı ve Engelli Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nden alınan bilgiler.

²⁰ ASPB Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü.

²¹ WHO, Türkiye'deki Üniversite Öğrencileri Arasında Olumsuz Çocukluk Dönemi Deneyimleri, 2013: Sağlık açısından riskli davranışlarla pozitif ilişkide olmak üzere araştırma kapsamındakilerin yüzde 49,7'si çocukluk döneminde en az bir olumsuz deneyim yaşadığını belirtmiştir.

çevrelerinde zarar görebilmektedir.²² Bir ulusal strateji ve illerde sektörler arası mekanizmalar dâhil olmak üzere eşgüdümlü bir çocuk koruma sisteminin nüveleri vardır. Çocuklara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Ulusal Stratejisi hazırlanmıştır. Ne var ki, şiddetin önlenmesi ve şiddete tepki, şiddet mağdurlarının rehabilitasyonu gibi konularda daha ileri düzeyde ve daha süreklilik kazanmış bir toplumsal sahiplenme, sivil toplumun daha fazla katılımı gerekmektedir. Ayrıca, geçici koruma altındaki Suriyeli çocukların dinlenme-eğlenme ve toplumsallaşma açısından güvenli ve dostça ortamlara acilen ihtiyacı vardır ve pek çok örnekte bu çocuklar yaşadıkları travmatik deneyimleri ve halen içinde buldukları güçlükleri aşmak için psikososyal desteğe ihtiyaç duymaktadır.²³ Kentlerde yaşayan ergenler sokak yaşamıyla risklerle karşı karşıyadır. Bu risklerin arasında suça karışma ve kamuoyunda büyük duyarlılık beslenen bir tehlike olarak uyuşturucu alışkanlığı da yer almaktadır.

12. Çocuk işçiliği sürmektedir. Bu olgu, sokaklarda, küçük sanayi ve hizmet işletmelerinde çalışan çocuklarla birlikte tarımda gezici ve mevsimlik çalışanları da kapsamaktadır: 2012 yılında ekonomik faaliyetler içinde yer alan çocuk sayısı 893.000 idi (614.000 erkek, 279.000 kız çocuk). Bu, ülkedeki toplam çocuk sayısının yüzde 5,9'u demektir (15-17 yaş grubundan çocukların yüzde 15,6'sı, 6-14 yaş grubundan çocukların yüzde 2,6'sı) ve 2006 yılından bu yana bu alanda pek az ilerleme kaydedildiğini göstermektedir.²⁴ Son yıllarda geçici koruma altındaki Suriyeli çocukların da çalıştıkları gözlenmektedir. Olgunun genel toplumsal kabul görmesinin yanı sıra yoksulluk da çocuk işçiliğinin temel yapısal belirleyicisidir; dolayısıyla verilecek yanıtın sektörler arası eşgüdümün artırılmasına, finansal yardımlara ve toplumun harekete geçirilmesine odaklanması gerekir. 2014 yılında benimsenen Ulusal İstihdam Stratejisi,²⁵ En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Ortadan Kaldırılmasına Yönelik Zamana Bağlı Politika ve Program Çerçevesinin uygulanmasına yönelik taahhüdü teyit etmektedir.

13. Adalet sisteminde çocuk hakları alanında sağlanan ilerleme, özel mahkemelere ve usullere geçilmesini ve gözaltı sürelerinin kısılmasını içermekle birlikte politika uygulamalarında ve coğrafi kapsamda henüz eksiklikler vardır. Zanlı olarak güvenlik birimleri tarafından işlem gören çocuk sayısı 2009 yılında 68.344 iken 2013'te 115.439'a, mağdur konumundakilerin sayısı da 61.645'ten 121.717'ye çıkmıştır.²⁶ Ayrıca, Adalet Bakanlığı bünyesinde çocuklar için özel bir birim oluşturulmasına yönelik planlar vardır. Geriye kalan eksiklikleri gidermeye yönelik başlıca önlemler arasında alternatif işlemlerin, örneğin topluluk temelli koruyucu önlem ve denetimlerin etkililiğinin artırılması ile sistemin bağımsız izlenmesinin sağlanması yer almaktadır.

14. Türkiye, okul öncesi eğitime erişimi yaygınlaştırma ve bu eğitimin kalitesini artırma yönünde önemli çabalar harcamıştır: net okullaşma 3-5 yaş grubu çocuklarda yüzde 32,7, beş yaşındaki çocuklarda ise

²² ASPB, Türkiye'de Kadınlara Yönelik Şiddet Ulusal Araştırması 2009, 2014; WHO.

²³ AFAD, Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler, 2013/Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar, 2014.

²⁴ Türkstat, Çocuk İşçiliği Araştırması (ÇİA).

²⁵ <http://www.uis.gov.tr/uis/EylemPlanlariEN>.

²⁶ Türkstat, Güvenlik Birimlerine Gelen/Getirilen Çocuklar.

yüzde 53,8'dir (ilkokula devam etmekte olan beş yaşındaki çocuklar hariç).²⁷ Ne var ki, en yoksun durumdaki ve dışlanma riskine en fazla maruz çocuklar, okul öncesi eğitim hizmetlerine erişim yetersizliği ve bu eğitimin kalitesizliğiyle ilgili engeller nedeniyle genellikle bu imkândan daha az yararlanabilmektedir.

15. 1-8 sınıflarda okullaşma TC yurttaşları çocuklarda yüksektir. Orta öğretimde (9-12 sınıflar) net okullaşma erkeklerde yüzde 79,5, kızlarda ise yüzde 79,26²⁸ olmasına karşın bu oranlar coğrafi açıdan önemli farklılıklar göstermektedir. Her durumda örgün ortamlarda olmasa bile ortaöğretim 2012 yılından bu yana zorunludur. Ortaöğretime örgün olmayan uzaktan öğrenim yoluyla katılan çocukların ek örgün eğitim fırsatlarını kaçırmaları gibi bir olasılık vardır. Devamsızlık, sınıf tekrarı ve eğitimi tamamlayamama gibi sorunların başta çocuk işçiliği olmak üzere çeşitli nedenleri vardır: örneğin, 2012 yılında, ekonomik faaliyetler içinde yer alan çocukların yüzde 50'si okula devam etmemekteydi.²⁹

16. TIMMS ve PISA testleriyle ölçülen eğitimde başarı önemli ölçüde artmıştır. Bununla birlikte eğitim sisteminin genel performans ve eşitsizliklerin azaltılması bakımından güçlendirilmesi gerekmektedir.³⁰ Özel ihtiyaçları olduğu belirlenen çocuklar genel olarak diğer çocukların okudukları sınıflara verilmekle birlikte bugün ayrı sınıflarda okuyan 32 bin (yüzde 12) ve ayrı okullara giden 23 bin (yüzde 9) çocuk vardır.³¹ Öğretimin kalitesindeki eşitsizlikler ve okul ortamlarındaki eksiklikler, eğitime katılım açısından caydırıcı rol oynayan ve dezavantajlı çocukların eğitimden tam anlamda yararlanmalarını engelleyen başlıca sorunlar olarak bugün de gündemdedir. Ergen yaşlardakilerin spor, eğlenme-dinlenme ve okul dışı toplumsal katılım gibi fırsatlardan yararlanma olanakları da bu imkânların eşitsiz dağılımı ve maliyet gibi unsurlardan etkilenmektedir.

17. Geçici koruma altındaki Suriyeli çocukların kayıp bir kuşak oluşturma riski vardır. Yapılan tahminlere göre, Mart 2015 itibarıyla Türkiye'de geçici koruma altında bulunan okul yaşındaki yaklaşık 595 bin Suriyeli çocuğun ancak üçte biri eğitim imkânlarından yararlanabilmektedir. Kamplarda bulunan okul çağındaki çocukların yüzde 90'ı eğitim görürken kamp dışındaki çocuklar arasında eğitimde olanların oranı ancak yüzde 25 civarındadır.³² Bugün il eğitim müdürlükleri geçici koruma altındaki Suriyeli çocuklara yönelik örgün ve örgün olmayan eğitim çalışmalarını Devlet okulları ya da Suriyeli gönüllü öğretmenlerin görev yaptıkları, denetlenen geçici eğitim merkezleri yoluyla yürütmektedir. Bu alandaki başlıca sorunlar, fiziksel mekân, altyapı ve öğretmen yokluğuyken yapısal engeller arasında dil, çocuk

²⁷ Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Örgün Eğitim İstatistikleri (ÖEİ), 2014-2015.

²⁸ MEB, ÖEİ, 2014-2015.

²⁹ Türkstat, ÇİA.

³⁰ Bu konular Sabancı Üniversitesi Eğitim Reformu Girişimi (ERG) tarafından düzenli olarak analiz edilmektedir. Ayrıca bakınız, Dünya Bankası: "Türkiye'nin okullarında başarının artırılması, 2013". Onuncu UKP de eğitimde kalite konularını belirlemektedir (paragraf 141). Ancak, eğitim sistemindeki son değişiklikler doğrudan planla ilişkilendirilmemiş ya da geniş kapsamlı görüşmelere içselleştirilmemiştir. Ayrıca bakınız, UNICEF ODA/BDT kapsayıcı ve kaliteli öğrenimde çoklu ülke değerlendirmesi (MCE).

³¹ MEB, ÖEİ, 2014-2015, tüm düzeylerde.

³² GiGM ve MEB rakamlarından hareketle.

evlilikleri ve çocuk işçiliği yer almaktadır. Uzun süre okuldan uzak kalan daha ileri yaşlardaki çocuklar söz konusu olduğunda yaşam becerileri eğitimi (dil, mesleki eğitim, uzaktan öğrenim) yerinde olacaktır.

18. Kız çocuklar arasında ortaöğretim düzeyinde okullaşma hızla artmış olmakla birlikte³³ bu oran kimi illerde erkeklerin önemli ölçüde gerisinde kalmaktadır³⁴. Dahası, okullaşma genç kadınlar açısından beceri edinimiyle, toplumsal katılımı ve güçlenmeye sonuçlanmayabilmektedir. OECD verilerine göre 2013 yılında istihdam, eğitim ve öğretim kapsamında yer almayan 15-29 yaş grubu erkeklerin oranı yüzde 18 iken aynı yaş grubundan ve aynı konumda olan kadınların oranı yüzde 29'dur.³⁵ Kız çocuklar daha çok ev işi yapmakta,³⁶ küçük kardeşlerine bakmakta ve internet dâhil olmak üzere yapabilecekleri işlere sınırlama getirilmektedir.³⁷ Bu arada kız çocukların karşılaştıkları cinsel şiddet ve istismar riski de önemli düzeydedir.³⁸ Türkiye'de geçici koruma altında bulunan Suriyeli kız çocuklar da benzer durumdadır.

19. Evlilikte ortalama yaş yükselmekle birlikte en başta kız çocuklar olmak üzere erken ve zorla evlendirmeler kimi zaman çok küçük yaşları da içerecek biçimde sürmektedir. Yapılan bir araştırma, 20-24 yaş grubundan kadınların yüzde 14,7'sinin ilk evliliğini 18 yaşından küçükten, yüzde 1,1'inin de 15'inden küçükken yaptığını göstermektedir.³⁹ Bu durum, geleneksel toplumsal normlara bağlı, örneğin medeni nikâh dışı imam nikâhının kabul edilmesi gibi yapısal belirleyicileri yansıtmaktadır. Bunun yanı sıra yoksulluk, çocukken evlenmenin sonuçlarını bilmeme ve kimi durumlarda da çok evlilik gibi durumlar da bu tür evliliklerde rol oynamaktadır. Çocuk evliliği riski, geçici koruma altındaki Suriyeli kız çocuklar açısından da yüksektir.⁴⁰

20. Ocak 2015'de TBMM'deki kadın milletvekillerinin toplama oranı yüzde 14,4 idi.⁴¹ 2014 yılında erkeklerin işgücüne katılım oranı yüzde 71,3 iken kadınların katılım oranı yüzde 30,3'tür.⁴² Ücretsiz aile işçisi durumunda olanların yüzde 72'sini kadınlar oluştururken⁴³ üst düzey yönetici konumda olanların

³³ MEB, ÖEİ 2014-2015.

³⁴ IPA-I projesi olan "Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanması" MEB Orta Öğretim Genel Müdürlüğü tarafından koordine edilmektedir.

³⁵ <http://stats.oecd.org>.

³⁶ Türkstat, ÇIA 2012.

³⁷ Türkstat, İstatistiklerde Gençlik 2013.

³⁸ ASPB, Türkiye'de Kadınlara Yönelik Şiddet Ulusal Araştırması, 2009 ve 2014.

³⁹ DSA 2013.

⁴⁰ AFAD: Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar, s.27.

⁴¹ Meclis web sayfası: www.tbmm.gov.tr.

⁴² Türkstat, HİGA.

⁴³ Türkstat, HİGA.

yalnızca yüzde 9,3'ü kadındır.⁴⁴ Geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kısmen toplumsal kökene bağlı olmak üzere, ileri düzeydedir. Onuncu UKP⁴⁵ ve Ulusal İstihdam Stratejisi⁴⁶ kadın istihdamını artırmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda çocuklara yönelik gündüz bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve kadınlara yönelik yaygın şiddetin önlenmesi hedeflenmektedir. Onuncu UKP⁴⁷ ayrıca kadın sağlığı ve eğitimi alanlarında sağlanan ilerlemeleri sürekli kılar, kadınların karar süreçlerine aktif katılımlarını artırma gerekliliğini kabul etmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik yeni bir ulusal eylem planı hazırlanmaktadır.

21. Türkiye'de düzenli olarak bulunabilen ekonomik ve sosyal veriler boldur ve gerek Hükümet gerekse hükümet dışı kuruluşlar sık sık araştırmalar yapmaktadır. Bununla birlikte, çocuk hakları adına eşitlikçilik temelinde sağlanan ilerlemenin ölçülmesi için⁴⁸ daha sık aralıklı, karşılaştırılabilir, toplumsal cinsiyete, coğrafi bölgelere ve dezavantajlı gruplara göre ayrıştırılmış bilgilerin toplanması, bu arada mevcut veri tabanlarından ve araştırmalardan daha iyi yararlanılması gerekmektedir.

22. Türkiye'de Devletin sorumluluklarını yaygın kamu hizmeti ağlarıyla yerine getirmesi geleneği güçlüdür. UNICEF'le uzun bir geçmişi olan işbirliği, bir değişim aracı, çocuk haklarını eşitlikçi temelde ileriye götürmenin bir yolu olarak ulusal kamu sektörü hizmet ve sistemlerinin iyileştirilmesini hedefleyen teknik desteğe odaklanmıştır. 2011-2015 dönemi Türkiye-UNICEF ülke işbirliği programı ara dönem değerlendirmesine (ADD) göre, programın sonuçları arasında, çeşitli alanları kapsayan politikalar, çocuklara yönelik yenilikçi hizmet modelleri, müfredat, standartlar ve izleme sistemleri geliştiren kamu kurumlarıyla birlikte, bu yeniliklerin yaşama geçirilmesini sağlayacak gelişkinlikte kapasite yer almaktadır. Bu sonuca, modelleme ve pilot uygulamalara yapılan görece büyük yatırım aracılığıyla ulaşılmıştır. Bu arada, kanıtlara dayalı politika diyalogu stratejileri, davranışsal ve tutumsal değişime yönelik iletişim, sektörler ve paydaşlar arasında işbirliği, sivil toplum ve diğer önemli aktörlerle ortaklıklar kurma gibi yollara giderek daha yaygın biçimde başvurulmuştur. Politika diyalogu söz konusu olduğunda UNICEF, Hükümet, Parlamento, sivil toplum ve genel kamuoyunu çocuk haklarına ilişkin belli başlı konularda bir araya getirme ve harekete geçirme açısından sürece katkıda bulunmuştur.

23. ADD ayrıca, kapasite geliştirmenin, yeniliklerin yönetim sistemleriyle açık bağlantıları olduğunda ve buna bütünleştirmeye ve ölçek büyütme yönelik güçlü bir kararlılık eşlik ettiğinde en iyi sonuçları verdiğini belirlemektedir. Ne var ki, elde ayrıştırılmış verilerin bulunmayışı, 2012 eğitim reformu gibi hızlı toplumsal dönüşüm ve sistem değişiklikleri en dezavantajlı çocuklar üzerindeki etkilerin ölçümünü hayli güçleştirmektedir. Dahası, Türkiye'nin hizmet sunum kapasitesi genişledikçe, sürmekte olan

⁴⁴ Türkstat, İstatistiklerde Kadınlar 2013 (5 Mart 2014 tarihli haber bülteni).

⁴⁵ Özellikle Öncelikli Dönüşüm Programı 8.

⁴⁶ <http://www.uis.gov.tr/uis/EylemPlanlariEN>.

⁴⁷ Paragraf 247.

⁴⁸ 2011-2015 Türkiye-UNICEF Ülke Programı Ara Dönem Değerlendirme Raporu, s. 13.

tıkanıklıklar çoğu durumda yönetişimin daha yapısal belirleyenleriyle, toplumsal normlarla ve profesyonellikte gelişim gereklilikleriyle ilişkili hale gelmektedir.^{49 50}

24. Ülkeye çok sayıda Suriyelinin gelmesi çocuk haklarının yaşama geçmesi açısından yeni güçlükleri de beraberinde getirmiştir. Krizin uzaması, geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik yardımlarda bir program değişikliğine gidilmesini gerektirmiştir. Bu çerçevede, kamp ortamlarına yönelik desteği sürdürürken, ev sahibi toplulukların ihtiyaçlarının da ele alınması, hem insani yardımları hem de kalkınmayı kapsayan bir yaklaşım geliştirilmesi gerekli hale gelmiştir.

25. UNICEF, ilgili bakanlıkların ve acil durum yetkililerinin hizmet sunma ve daha dayanıklı sistemler, topluluklar ve bireyler oluşturma çabalarına katkıda bulunmuş, bu amaçla norm koyucu daha güçlü çerçevelere de başvurmuştur. 2011 Van depremlerine yönelik UNICEF katkısı konusunda 2015 yılında yapılan bir değerlendirmenin de teyit ettiği gibi, ailelerin ilk baştaki kriz döneminin ötesinde desteklenmesi ve konuya uzun dönemde sahip çıkılması büyük önem taşımaktadır.

Program öncelikleri ve ortaklıklar

26. 2016-2020 döneminde Türkiye-UNICEF ülke ortaklığı, ulusal sistemin güçlendirilmesi kapsamındaki çalışma alanlarını genişletmek üzere çıkartılan dersleri ve örnek uygulamaları temel alacaktır. Bu çalışmalar özellikle eğitim, çocuk koruma ve insani yardım alanlarında yoğunlaşacaktır. Ortak çalışma, en dezavantajlı konumdaki çocuklar ve ergenler söz konusu olduğunda eşitlikçi odaklanmasını daha da belirginleştirecek, daha fazla etki yaratılması için daha az konuyu ele alacak, çocuk haklarıyla ilgili seçilmiş, stratejik ve sektörleri kesen başlıklarda görünür sonuçların daha çabuk elde edilmesini hedefleyecektir. Ev sahibi topluluklarda güç durumda olan çocuklarla birlikte, Suriyeli ve Iraklı çocuklarla ailelerini desteklemeye yönelik çabalarda ölçek büyütülecek, güçlü bir dayanıklılık bileşenini de içerecek şekilde bunlar ülke ortaklığına daha ileri düzeyde dâhil edilecektir.

27. İstenilen sonuçlar, ulusal kapasiteyi destekleyerek, en gelişkin teknik bilgileri sunarak, sektörler arası işbirliğini geliştirerek ve daha geniş bir alandaki paydaşlarla ortaklığa giderek elde edilecektir. Ortaklık aynı zamanda, sivil toplum dâhil olmak üzere Türkiye’de mevcut kapasitenin daha fazlasının daha kapsamlı bir çocuk hakları gündemi doğrultusunda kullanılabilmesi için UNICEF’in bir araya getirici ve harekete geçirici uzmanlığından ileri düzeyde yararlanacaktır.⁵¹ Bu gündem, çocuk hakları alanında daha fazla bilgi birikimini ve sahiplenmeyi beraberinde getirecektir.

⁴⁹ Eşgüdüm, izleme, veri, kaynak tahsisi, farkındalık ve çocuk katılımı konuları dâhil. Bakınız, Çocuk Hakları Komitesi Sonuç Gözlemleri, 2012, paragraflar 12-21, 24-25, 34-35.

⁵⁰ Çocuk bakım sisteminde reforma ilişkin UNICEF ODA/BDT MCE (Çok Ülkeli Değerlendirme) taslağı, sürdürülebilir olduğunda pilot uygulamanın/modellenin etkisini ortaya koymakta ve önleme, sektörler arası bütünleşme, dezavantajlı/engelleri olan çocuklar ve güçlendirici ortamlar gibi alanlarda daha fazla çalışma yapılması çağrısında bulunmaktadır. Kapsayıcı ve kaliteli eğitime ilişkin MCE ise şunu kaydetmektedir: “(UNICEF) şimdiden, projelerden ve çıktılardan, daha ileri sonuçlara ve sürdürülebilirliğe yönelik sistem değişikliklerine odaklanan sistem yaklaşımına yönelmektedir.”

⁵¹ Sivil toplumun rolü Onuncu UKP’de de vurgulanmaktadır (örneğin paragraflar 132, 234-9, 1080).

28. Ülke ortaklığı aynı zamanda bütünleşme ve sektörler arası bağlantıları da vurgulayacak ve kanıt oluşturma, politika diyalogu ve tanıtım-savunu alanlarında giriş noktaları yaratacaktır. Sivil toplumla olan dâhil, mevcut ortaklıkların kapsamı genişletilecektir. İnsani yardımlar ve belirli coğrafyalarda yoğunlaşmış konular söz konusu olduğunda il düzeyinde daha güçlü katılım ve sahiplenme gerekecektir.

29. İletişim, bir yandan çocuk hakları konusundaki farkındalığı artırıp ülke gündeminde çocuk haklarına daha ön planda yer verilmesini sağlarken, diğer yanda program hedeflerini kamuya dönük tanıtım-savunu ve katılımı, toplumsal ve tutumsal değişiklikleri özendirerek destekleyecektir. İlgili topluluklar mümkün olan en ileri düzeyde kapsama ve sürdürülebilirlik temelinde süreçlere dâhil edilecektir. Çocuklar, ergenler ve gençler kendilerini/akranlarını etkileyen konularda etkili roller oynayacak, ilgili tartışmalara ve karar alma süreçlerine katılacaktır.

30. Hem Birleşmiş Milletler Kalkınma İşbirliği Stratejisini (UNDCS) hem de UNICEF 2014-2017 Stratejik Planını yansıtan ülke ortaklığı insan hakları temelli bir yaklaşım benimseyecek, yalnızca toplumsal cinsiyeti ana akıma katmakla kalmayıp ayrıca toplumsal cinsiyet eşitliği ve kız çocukların güçlendirilmesiyle ilgili özel bir bileşene yer verecektir.

31. Türkiye-UNICEF ortaklığı daha sonraki gelişiminde ulusal, bölgesel ve küresel boyutları da kapsayacak; başlarda insani yardımlara, kapsayıcı ve kaliteli eğitime ve çocuk korumaya odaklanarak ülke ortaklığının uluslararası boyutuna güçlü bir destek sunacaktır.

Eşitlik, toplumsal kapsama ve dayanıklılık artırma

32. Bu bileşen Türkiye'nin tüm yörelerindeki çocukların yaşamına değen yanlar içerecektir. Özellikle yarar sağlayacak olanlar, engelleri olanlar dâhil sosyoekonomik açıdan en dezavantajlı konumdakilerle birlikte, Suriyelilerin gelişinden en fazla etkilenen yerlerde ve illerde yaşayanlar, çocuk işçiler ve okullarıyla sorun yaşayanlar olacaktır.

33. Bileşen, eğitimde kalite artışını ve erken dönem öğrenmeyi, bu arada daha fazla toplumsal kapsamı öngörecektir. Ortaklık, kaliteli çocuk dostu öğrenme fırsatlarına ve çocuk koruma hizmetlerine erişimi artırarak ulusal sistemlerin, toplulukların, ailelerin, profesyonellerin ve çocukların kapasitesini ve dayanıklılığını güçlendirecektir.

34. Bu bileşen aynı zamanda, yasalarla sorunlu ya da bu konuma düşme riski olan, çalışan, devlet koruması altında bulunan ve okul dışı ergenlerin toplumla bütünleştirilmelerinde daha fazla fırsat yaratacak; geçici koruma altındaki Suriyeli çocuklar dâhil olmak üzere olağanüstü durumlarda ya da bu durumların sonrasında çocuklara yarar sağlayacak insani yardımları ve dayanıklılığı güçlendirecektir.

35. Bu sonuçların elde edilmesi, kamusal sistemlerin sınırlı uzanım alanıyla ilişkili engellerin ortadan kaldırılmasını, daha çocuk dostu olunmasını ve ulusal kapasitenin güçlendirilmesini gerektirir. Bu ise daha ileri politikalar ve standartlarla, yenilikçi ve kapsayıcı uygulamalarla, daha iyi durum yönetimiyle ve örneğin deneme, erken öğrenim ve kapsayıcı kaliteli eğitim gibi öncelikli alanlarda daha fazla ayrıştırılmış idari veri sistemleriyle sağlanacaktır. UNICEF, toplum seferberliği ve toplumsal değişime yönelik iletişim aracılığıyla örneğin iyi ebeveynlik uygulamaları gibi çocuk dostu toplumsal normları

destekleyecek, çocuk işçiliği ve engelleri olan çocukların kapsamaları gibi alanlardaki toplumsal tutumların iyileşmesine çalışacaktır.

36. Bileşen, aynı zamanda, teknik uzmanlık ve kimi temel hizmetlerin sunulmasıyla olağanüstü durumlarda ve sonrasında destek sağlayacaktır. Bu çalışmalar, UNICEF'in İnsani Yardımlarda Çocuklara Yönelik Temel Taahhütleri, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin taahhütleri ve Birleşmiş Milletler Bölgesel Yardım Planları doğrultusunda yürütülecektir.

37. UNICEF çalışmalarında hem olağanüstü durum mercileri hem de ilgili bakanlıklarla eşgüdüm halinde hareket edecek ve onlara destek olacaktır. Sonuçta, olağanüstü durumlara yanıt verme kapasitesi gelişmiş daha yetkin bir eğitim sistemi sağlanacak, kaliteli çocuk koruma hizmetlerine erişim artacak, ev sahibi toplulukların ihtiyaçlarına özel odaklanmayla birlikte ailelerden gereksiz ayrılıklar önlenecektir.

Çocuk hakları için kaliteli veriler, bilgi ve tanıtım-savunu

38. Bu bileşen, veri açıklarının kapatılmasına, çocuk haklarıyla ilgili konularda gerekli bilgilerin üretilmesine, sağlıklı bilgi temelinde kamusal tartışmaların ve kanıtlara dayalı politikaların geliştirilmesine, Devletin ve toplumun çocuk haklarını izler duruma gelmesine ve etkili telafi/giderme mekanizmalarının desteklenmesine katkıda bulunacaktır. Böylece daha etkili bir yönetim sağlanacak, en dezavantajlı konumda olanlar başta tüm çocukların haklarını yaşama geçirme sürecini hızlandıracaktır.

39. Kanıt bulma ve politika diyalogu merkezi stratejiler olacaktır. UNICEF, kaliteli verilerin ve çocuk haklarına ilişkin daha doyurucu bilgilerin üretilmesi ve yaygınlaştırılması için ilgili bakanlıklarla, Kalkınma Bakanlığı'yla, Türkiye İstatistik Kurumu'yla, ulusal ve/ya da uluslararası akademik kurumlar ve düşünce üretenlerle çalışmalar yapacaktır. Kamu kesimindeki reformlara ilişkin etki değerlendirmeleri ile eğitim, çocuk bakımı ve adalet sistemlerindeki yenilikçi modeller bu çalışmalar kapsamında yer alacaktır.

40. Bu bileşen ayrıca, örneğin çocuklara yönelik şiddet, çocuk yoksulluğu, engellilik ve Roman çocukların durumu gibi uzun süredir var olan ve yeni oluşan sorunlara ilişkin politika yönelimli analizleri de öngörmektedir. Uluslararası plandaki örnek uygulamalar ve standartlar doğrultusunda geniş bir siyasal ve toplumsal aktörler kesiminde kanıtlara dayalı diyalog için daha geniş bir zemin oluşturulması amacıyla mevcut bilgilerin Hükümet ve sivil toplum tarafından düzenli biçimde bildiri ve analizi özendirilecektir.

41. Parlamento, Ombudsmanlık kurumu, yargı organları, hükümetten diğer ortaklar, meslek kuruluşları ve sivil toplumla diyalog ve ortak çalışma sürdürülecektir. Amaçlanan, kamuoyunda çocuk haklarına ilişkin farkındalığı artırmak, adalete erişimi daha iyiye götürmek ve çocukları, aileleri ve toplulukları çocuk hakları alanındaki eksiklikleri ya da ihlalleri bildiri onarım başvurusunda bulunacak şekilde güçlendirmektir.

Çocuklar ve ergenler arasında toplumsal cinsiyet eşitliği

42. Bu bileşen, geçici koruma altındaki Suriyeli kız çocuklar dâhil olmak üzere özellikle en dezavantajlı topluluklardaki kız çocuklar başta, çok sayıda kız çocuğun kamusal yaşamdan ve meslek edinme fırsatlarından dışlanmasına yol açan engelleri ele alacaktır. Geçici koruma altındaki Suriyeli kız ve erkek çocukları da kapsayacak şekilde, özellikle ortaöğretimde okullaşmanın, devamlılığın, performansın ve okul tamamlama durumunun izlenmesinde Milli Eğitim Bakanlığı'na destek verilecektir. Eğitime tam katılım önündeki engeller araştırılarak ele alınacak, kız ve erkek çocukların toplumun eşit düzeyde aktif üyeleri olmalarını sağlayacak bilgi ve becerileri edinmeleri için girişimlerde bulunulacaktır. Kız çocukların yaşam becerileri edinmelerini, toplumsal katılım fırsatlarından eşit ölçüde yararlanmalarını sağlamada ilgili diğer bakanlıklar ve kamu kurumları da desteklenecektir. Bu arada, sivil toplumla işbirliği yaparak, kamuya yönelik tanıtım-savunu ve iletişim çalışmaları yoluyla kız çocukların rollerine ilişkin toplumsal beklentileri olumlu yönde etkileyerek kız çocukların katılımı konusunda daha elverişli ortamlar yaratılacaktır. Kız çocuklar daha fazla güçlendirilecek, çocukların ve gençlerin kendilerinin toplumsal cinsiyet eşitliğini talep etmeleri için çalışılacaktır.

43. Bu bileşen aynı zamanda her yıl gerçekleşen binlerce çocuk evliliğine yol açan etmenleri de ele alacaktır. Çocuk evlilikleri, toplulukların da katılımıyla, erkek ve kız çocukları destek veren önleyici çabalarla, ülkedeki normlara ilişkin diyalogla ve mağdurlara destek vererek azaltılacaktır.

Çocuklar için daha geniş ortaklık

44. Bu bileşen, çocuklara yönelik mevcut Türkiye-UNICEF ortaklığının güçlendirilmesine katkıda bulunacak, başlarda insani yardımlara, kapsayıcı kaliteli eğitime⁵² ve çocuk korumaya odaklanmak üzere konunun ulusal, bölgesel ve küresel boyutlarını kapsayacaktır. Türkiye'nin uluslararası kalkınma, insani yardım politikaları ve programlarında yer alan çocuk hakları ilkelerinin ve önceliklerinin güçlendirilmesi için uluslararası planda tanıtım-savunu ve destek sağlanacaktır.

45. Ülkenin çocuklarla ilgili deneyimi, uzmanlığı ve kaynakları haritalanacak, belgelenecek ve yatay ve üçlü işbirliği ve çok ülkeli girişimler aracılığıyla gerek Türkiye'deki gerekse dışarıdaki çocuklar için harekete geçirilecektir. Özellikle daha önce sözü edilen odaklanma alanlarında olmak üzere, çocuklar için bilgi ve örnek uygulama alışverişi özendirilip geliştirilecektir. Çocuk hakları alanında yenilikçi ittifaklar, sivil toplumu, üniversiteleri ve diğer aktörleri de kapsayarak geliştirilecektir.

Sektörler arası

46. Dış iletişim ve toplumsal değişime yönelik iletişim önemli stratejiler olacaktır. Burada, Parlamento, ilgili bakanlıklar, yerel idareler ve olağanüstü durum mercileri, Birleşmiş Milletler kuruluşları, uluslararası ve ulusal hükümet dışı kuruluşlar (HDK'lar) ve ağlar, özel sektör, meslek kuruluşları, akademi ve medyayla ortaklıklar ve işbirliği temel önem taşıyacaktır. Yerel aktörlerde kapasite gelişimi desteklenecektir. UNICEF, hakları temel alan, kültürel açıdan duyarlı yaklaşımını ve uluslararası

⁵² Bölge eğitim bakanları tarafından İstanbul'da yapılan (2013) Eylem Çağrısı doğrultusunda.

deneyimini harekete geçirecek, ortaklar ve toplumun çeşitli kesimleri açısından toparlayıcı bir rol oynayacaktır.

Özet bütçe tablosu

Program bileşeni	(Bin ABD doları olarak)		
	Düzenli kaynaklar	Diğer kaynaklar*	Toplam
Eşitlik, toplumsal içerme ve dayanıklılık sağlama	1 050	25 000	26 050
Çocuk hakları için kaliteli veriler, bilgi ve tanıtım-savunu	2 085	12 500	14 585
Çocuklar ve ergenler arasında toplumsal cinsiyet eşitliği	250	10 000	10 250
Çocuklar için kapsamı genişletilmiş ortaklık	350	1 000	1 350
Sektörler arası	1 050	1 500	2 550
Toplam	4 785	50 000	54 785

*Tabloda belirtilen miktarlara ek olarak, 2015-2016 döneminde Suriye krizine yönelik yardımlar çerçevesinde ve Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planları kapsamında önemli miktarlarda (120 milyon dolara kadar) OR-Acil Durum kaynağı sağlanması beklenmektedir.

Program yönetimi

47. Bu ülke programı, çocuklar açısından elde edilecek ulusal sonuçlara UNICEF'in yapacağı katkıyı özetlemekte, programa ülke düzeyinde tahsis edilen kaynaklarla alınan sonuçlar arasındaki uyum açısından Yönetim Kuruluna hesap verilmesinde birincil belge olarak işlev görmektedir. Ülke programları açısından ülke, bölge ve merkez düzeyindeki yöneticilerin hesap verebilirlikleri, kuruluşun programında ve işlemlerinde, politika ve prosedürlerinde belirlenmiş durumdadır.

48. Ülke ortaklığı UNDCS'nin dört temel ayağına doğrudan katkıda bulunmaktadır: Sürdürülebilir, Kapsayıcı Büyüme ve Kalkınma; Demokrasi ve İnsan Hakları; Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlenmesi ve Göç ve Uluslararası Koruma. Uygulama, UNDCS çerçevesinde gerçekleştirilecektir.

49. Eşgüdüm, Kalkınma Bakanlığı'nın başkanlık ettiği Sektörler Arası Çocuk Kurulu tarafından sağlanacaktır. Saydamlığa, görünürlüğe ve çocuk katılımı dâhil katılıma öncelik tanınacaktır. UNICEF, ulusal kaynaklar dâhil, finansman kaynaklarını daha ileri düzeyde araştırıp çeşitlendirecektir.

50. Tüm bileşenler, olağanüstü durum bağlantılı kanallar aracılığıyla Suriye Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı (3RP) çerçevesinde, düzenli ve diğer kaynaklardan finansal destek alacaktır. Sektörler arası bileşen ise, iletişim dâhil, diğer dört sonuca yönelik genel desteğe katkıda bulunacaktır.

51. Uluslararası gerilimler, ekonomik güçlükler, yeni olağanüstü durumlar, afetler ya da yönetimle ilgili meseleler nedeniyle program uygulaması ve sonuç elde edilmesi açısından oluşabilecek dış riskler, ortaklar arasında yakın ve düzenli diyalogla, bilgi ortaklıklarını artırarak ve toplumun tüm kesimleriyle ilişkiye geçerek hafifletilecektir. Nakit Transferlerine Uyumlu Yaklaşım, risk bilgisine dayalı planlama ve erken uyarı sistemlerinin titizlikle uygulanmasının yanı sıra, olağanüstü durumlara hazırlıklılık ve yanıt kapasitesi de güçlendirilecektir.

İzleme ve Değerlendirme

52. Ülke ortaklığı, program ortaklarının ve Sektörler Arası Çocuk Kurulu'nun yer aldığı yıllık tematik değerlendirmelerle izlenecektir. Takvime bağlı değerlendirme ve diğer ölçümler konusunda ortaklarla anlaşma sağlanacak ve bunlar UNICEF Araştırma Planlaması, Etki İzlemesi ve Değerlendirme (PRIME) sistemine dâhil edilecektir.

53. Eldeki verilerin yetersiz kaldığı durumlarda, sonuçlara doğru kaydedilen ilerlemeyi ölçmek için akademik kurumlar dâhil ortaklarla temel araştırmalar/alan araştırmaları yürütülecektir. Çocuk haklarının yaşama geçirilmesinde sağlanan ilerlemeye ilişkin izlemenin tümü, en dezavantajlı konumdaki çocuklar ve ailelerin karşılaştıkları darboğazlar ve engellerdeki azalmanın ölçümüne odaklanacaktır. UNICEF'in UNDCS sonuçlarına katkısı, Türkiye Hükümeti ve Birleşmiş Milletler Ülke Ekibi tarafından oluşturulan mekanizma aracılığıyla izlenecek ve değerlendirilecektir.

54. Örnek uygulamalar ve çıkartılan dersler, çocuk haklarının Türkiye'de ve diğer ülkelerde yaşama geçirilmesini destekleme amacıyla belgelenecektir. Gerektiğinde, gerçek zaman verileri ve bunların kullanımı dâhil olmak üzere, ulusal izleme ve raporlama sistemlerini güçlendirmek amacıyla teknik destek sağlanacaktır.

Ek

Sonuçlar ve kaynaklar çerçevesi

Türkiye-UNICEF ülke işbirliği programı, 2016-2020

Çocuk Haklarına dair Sözleşme: Maddeler 2, 4, 9, 13, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 25, 28, 29, 30, 32, 36, 37, 38, 39, 40, 42							
Ülke öncelikleri: Onuncu Ulusal Kalkınma Planı ayak 2 (Vasıflı Kişiler, Güçlü Toplum), özellikle 2.1.1-Eğitim, 2.1.7-Aile ve Kadın, 2.1.8-Çocuklar ve Gençler, 2.1.3-Adalet; ayak 4 (Kalkınma için Uluslararası İşbirliği) Ulusal Çocuk Hakları Stratejisi, özellikle hedefler 2-katılım, 4-eğitim, 6-koruyucu hizmetler, 7-çocuk adaleti, 9-denetim, izleme ve değerlendirme							
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri¹: Yoksulluğun ortadan kaldırılması Her yaşta sağlamlık ve iyi olma hali Kapsayıcı, eşitlikçi ve kaliteli eğitim ve yaşam boyu öğrenme Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların/kız çocukların güçlendirilmesi Ülkeler içinde ve arasında eşitsizliklerin azaltılması Barışçı ve kapsayıcı toplumlar, adalete erişim ve etkili, hesap verebilir, kapsayıcı kurumlar Sürdürülebilir kalkınma için küresel ortaklık							
UNICEF'in yeri olan UNDCS sonuçları: <i>Ayak 1: Sürdürülebilir, Kapsayıcı Büyüme ve Kalkınma</i> 1.1-sürdürülebilir, eşitlikçi, iş imkânları yaratan büyüme ve kalkınma 1.2- yeterince hizmet alamayan kesimlerin kaliteli hizmetlere eşitlikçi erişimi <i>Ayak 2: Demokrasi ve İnsan Hakları</i> 2.1-insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, katılımcı yönetim <i>Ayak 3: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlendirilmesi</i> 3.1-kadınların ve kız çocukların toplumsal, ekonomik ve siyasal katılımı 3.2-toplumsal cinsiyet eşitliğinin yaygınlaştırılması, cinsel ve toplumsal cinsiyet temelli şiddetin azaltılması <i>Ayak 4: Göç ve Uluslararası Göç</i> 4.1-uluslararası koruma altında olanlara sürdürülebilir hizmetler							
UNICEF'in katkıda bulunduğu değişimi ölçen UNDCS sonuç göstergeleri - Erken dönem öğrenme programlarına katılan beş yaşındaki çocukların yüzdesi - Erken dönem öğrenme programlarına katılan beş yaşındaki çocukların yüzdesi - PISA puanlarında en yüksek ve en düşük arasındaki fark - Çocuk işçiliği oranları - Kadınların, çocukların ve gençlerin ihtiyaçlarını karşılayacak kapsamlı bir yargı reformu stratejisinin benimsenmesi - Güvenlik kurumları tarafından belirlenen suç mağdurları - 18 yaşındayken evli ya da bir kişiyle birlikte olan kadınların yüzdesi - Eğitimden yararlanan mülteci çocukların yüzdesi							
UNICEF Stratejik Plan sonuçları ve öncelikleri: - SP5-İyileşmiş öğrenim sonuçları, eşitlikçi ve kapsayıcı eğitim - SP6- Çocuklara yönelik şiddet, istismar, sömürü ve ihmalin daha ileri/eşitlikçi biçimde önlenmesi ve bu durumlara yönelik girişimler - SP7-Geliştirilmiş bilgiler/veriler rehberliğinde dezavantajlı/dışlanmış çocuklar için iyileştirilmiş politika ortamı ve sistemleri - İnsani Yardımlar - Toplumsal Cinsiyet Eşitliği							
UNICEF sonuçları	Ana ilerleme göstergeleri, başlangıç durumları ve hedefler ²	Doğrulama araçları	Göstergesel ülke program çıktıları	Başlıca ortaklar, ortaklık çerçeveleri	Göstergesel kaynaklar (Bin ABD doları)		
					Düzenli	Diğer	Toplam
1. Toplumsal kapsama ve dayanıklılık	Gösterge 1.1: Erken dönem öğrenim	1.1 Milli Eğitim İstatistikleri,	Politikalar ve uygulamalar kaliteli erken	Kalkınma Bakanlığı (KB);	1 050	25 000	26 050

¹ En ilgili hedefler <http://sustainabledevelopment.un.org/focussdgs.html> - erişim: 5 Mart 2015

² Tüm hedeflere 2020 yılına kadar ulaşılabilmektedir.

<p>sağlanmasıyla eşitlik artırıldı</p>	<p>programlarına net kayıt oranı (5 yaş) Başlangıç durumu: Ülke ölçeğinde %53.78; toplumsal cinsiyete göre açık -3,06 puan, illere göre açık³-48,25 puan (2014-2015 ders yılı). Hedef: Ülke ölçeğinde %70%; toplumsal cinsiyete göre açık -1, illere göre açık -30 puan</p> <p>Gösterge 1.2: 9-12 sınıflara kayıtlı olup ders yılının ilk yarısında 10 veya daha fazla gün okula gelmeyen çocukların yüzdesi Başlangıç durumu: %32,70 (2012/2013 ders yılı) Hedef: %20</p> <p>Gösterge 1.3: Problem çözme ve matematikte PISA puanları: en başarılı/en başarısız olanların payları; puanlarda toplumsal cinsiyet açısından farklar (erkek-kız) Başlangıç durumu: (a) Problem çözme (2012): Başarısız olanlar -%35,8; Üst düzey başarılı olanlar -%2,2; Toplumsal cinsiyet açısından fark-15 (b) Matematik (2012): Başarısız olanlar -42%; Üst düzey başarılı olanlar -%5,9; Toplumsal cinsiyet açısından fark-8 Hedef: a) Problem çözme: Başarısız olanlar -%30; Üst düzey başarılı olanlar -%7; Toplumsal cinsiyet açısından fark-10 (b) Matematik: Başarısız olanlar -%37; Üst düzey başarılı olanlar -%11; Toplumsal</p>	<p>Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) 1.2 Ortaöğretim İ/D Raporu, MEB 1.3 PISA Sonuçları, OECD 1.4 Çocuk İşçiliği Araştırması 2012, Türkiye İstatistik Kurumu (TürkStat) 1.5 Adalet Bakanlığı (AB) 1.6 Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) raporları 1.7 YÖBİS, MEB ve AFAD raporları 1.8 ASPB ve AFAD raporları</p>	<p>dönem öğrenmeye eşitlikçi erişim sağlayacak şekilde güçlendirildi</p> <p>Politikalar ve uygulamalar kaliteli ve kapsayıcı ortaöğrenim sağlayacak şekilde güçlendirildi</p> <p>Politikalar ve uygulamalar çocuk koruma önlemlerini geliştirecek ve uluslararası standartlara uygun hale getirecek şekilde güçlendirildi</p> <p>Politikalar ve uygulamalar çocuk işçiliğini azaltacak şekilde güçlendirildi</p> <p>Politikalar ve uygulamalar çocuk adaletini uluslararası standartlara daha uygun hale getirecek şekilde güçlendirildi</p> <p>Eğitim sistemi Suriye krizinin ve diğer acil durumların gerektirdiklerine yanıt verecek şekilde güçlendi.*</p>	<p>Milli Eğitim Bakanlığı (MEB); Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB); Adalet Bakanlığı (AB); Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı; Gençlik ve Spor Bakanlığı; İçişleri Bakanlığı; Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD); Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM); Belediyeler</p> <p>Adalet Akademisi; Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu; Barolar Birliği Türkiye Kızılay Derneği; uluslararası ve ulusal sivil toplum kuruluşları (STK'lar)/ağlar; üniversiteler/araştırmacı kurumları; medya; diğer paydaşlar; gençler ve çocuklar; özel sektör.</p> <p>Birleşmiş Milletler Ülke Ekibi (UNCT); Türkiye'deki Birleşmiş Milletler kuruluşları; UNICEF ODA/BDT ve ODKA Bölge Ofisleri</p>			
---	---	---	--	---	--	--	--

³ En iyi ve en kötü durumda olan iller arasındaki fark

<p>cinsiyet açısından fark-3</p> <p>Gösterge 1.4: ekonomik faaliyet içindeki çocukların yüzdesi Başlangıç durumu: %5,9 (yaş 6-17); %2,6 (yaş 6-14); %15,6 (yaş 15-17) Hedef: %4 (yaş 6-17); %1,5 (yaş 6-14); %10 (yaş 15-17)</p> <p>Gösterge 1.5: Hapse alternatif olarak hükümleri ertelenen (denetimli serbestlik önlemleri dâhil) çocuk suçluların Başlangıç durumu: %22 (40.000/180.000) Hedef: %50</p> <p>Gösterge 1.6: Devlet desteği altında aile ortamında yaşayan Suriyeli çocukların yüzdesi (ailede ayrılmayı önlemeye yönelik sosyoekonomik destek dâhil) Başlangıç durumu (Aralık 2014): %83 (65.094/ 78.665) Hedef: %90.</p> <p>Gösterge* 1.7: Türkiye’de onaylı ve denetimli eğitim hizmetlerine erişimi olan Suriyeli çocukların yüzdesi Başlangıç durumu: %35 genel, %25 ev sahibi topluluklarda, %92 kamplarda, %x kız, %x erkek (2015 sonunda MEB’in yeni veri tabanı (YÖBİS) temel alınarak belirlenecek) Hedef: Aralık 2015’te belirlenecek</p> <p>Gösterge 1.8: Türkiye’de psikososyal destek hizmetlerine erişimi olan Suriyeli çocukların (ve ergenlerin) sayısı. Başlangıç durumu: 103.500 (Ocak 2015) Hedef: 150.000</p>						
---	--	--	--	--	--	--

<p>2. Çocukların için kaliteli veri, bilgi ve tanıtım-savunu güçlendirildi</p>	<p>Gösterge 2.1: Kanıtlara dayalı olarak uluslararası standartlar doğrultusunda oluşturulduğu görülen çocuk haklarına özgü politika belgeleri. Başlangıç durumu: uygulanamaz Hedef: yılda en az iki</p> <p>Gösterge 2.2: Ombudsmanlığa iletilip hakkında işlem yapılan çocuk haklarıyla ilgili şikâyetlerin yüzdesi (yıllık) Başlangıç durumu: Aralık 2015'e kadar belirlenecek Hedef: Aralık 2015'e kadar belirlenecek</p> <p>Gösterge 2.3: Her yıl çocuk hakları alanında rapor yayınlayan ulusal STK'ların sayısı Başlangıç durumu: Aralık 2015'e kadar belirlenecek Hedef: Aralık 2015'e kadar belirlenecek</p>	<p>2.1, 2.3 Kalkınma Bakanlığı (KB) ve UNICEF tarafından ortak izleme 2.2 Ombudsmanlık kurumunun raporları</p>	<p>Çocuk haklarını kollayıp gözetmeye yönelik bilgilerin varlığında ve kullanımında artış</p> <p>Çocuk hakları alanında daha güçlü izlemeye/raporlamaya yönelik çok yönlü ortaklıklarda artış.</p>	<p>KB; ilgili bakanlıklar; Türkiye İstatistik Kurumu</p> <p>Haklar alanında çalışan ulusal STK'lar/ağlar ve mesleki kuruluşlar; UNICEF Milli Komitesi; üniversiteler/araştırma kurumları; medya; diğer paydaşlar; gençler ve çocuklar, özel sektör</p> <p>Parlamento, Ombudsmanlık Kurumu; siyasi partiler</p> <p>UNCT; Bölge Ofisi</p>	<p>2 085</p>	<p>12 500</p>	<p>14 585</p>
<p>3. Çocuklar arasında toplumsal cinsiyet eşitliği güçlendirildi ve ergenlik dönemine kadar süreklileştirildi</p>	<p>Gösterge 3.1: İstihdamda, eğitim ve öğretimde yer almayan 15-19 ve 20-24 yaş gruplarındaki kadınların yüzdesi Başlangıç durumu: %28 (yaş 15-19), %49 (20-24) (2013) Hedef: %24 (15-19), %45 (20-24)</p> <p>Gösterge 3.2: 9-12 sınıflardaki net okullaşma oranında kız çocukların erkek çocuklara göre en az üç puan geride oldukları illerin sayısı Başlangıç durumu: 15 (2014/2015 ders yılı) Hedef: 12</p> <p>Gösterge 3.3: 18 yaşındayken evli ya da bir kişiyle birlikte olduğunu bildiren 20-24 yaş grubundaki kadınların yüzdesi</p>	<p>3.1 OECD veri tabanı 3.2 Milli Eğitim İstatistikleri, MEB 3.3 Demografi ve Sağlık Araştırması</p>	<p>Kız çocukların ortaöğretim, sosyal katılım ve yaşam becerileri aracılığıyla güçlendirilmesine yönelik politikalar ve uygulamalar geliştirildi.</p> <p>Kız ve erkek çocuklarla diğer paydaşların çocuk evliliklerini azaltmaya yönelik çalışmaları.</p>	<p>KB; MEB; ASPB; ilgili diğer bakanlıklar; İçişleri Bakanlığı; Diyanet İşleri Başkanlığı; belediyeler haklar alanında çalışan ulusal STK'lar/ağlar ve mesleki kuruluşlar; UNICEF Milli Komitesi; üniversiteler/araştırma kurumları; medya; diğer paydaşlar; gençler ve çocuklar, özel sektör</p> <p>Parlamento; siyasi partiler</p> <p>UNCT</p>	<p>250</p>	<p>10 000</p>	<p>10 250</p>

	Başlangıç durumu: %14,7 (2013) Hedef: % 10						
4. Türkiye - UNICEF çocuklar için ortaklığın kapsamını genişletti	<p>Gösterge 4.1: Türkiye’de üretilen bilgidен yararlanılan ve uluslararası standartlara göre geçerliliği tanınan uluslararası işbirliği girişimlerinin sayısı Başlangıç durumu: uygulanamaz Hedef: yılda en az iki</p> <p>Gösterge 4.2: Türkiye’nin aldığı iki taraflı, sektörlere tahsis edilebilir RKY’larda temel sosyal hizmetlere (temel eğitim, temel sağlık hizmetleri, beslenme, temiz su ve sanitasyon) ayrılan oran Başlangıç durumu: hazırlanan BKH raporuna göre belirlenecek Hedef: belirlenecek</p>	4.1, 4.2 KB ve UNICEF tarafından ortak izleme	Kapsayıcı ve kaliteli eğitim, çocuk koruma ve çocuk odaklı insani yardımlar için daha fazla bilgi üretildi ve sınırlar ötesine yaygınlaştırıldı. Türkiye sınır ötesi kapsayıcı ve kaliteli eğitim, çocuk koruma ve çocuk odaklı insani yardımlar alanında üçlü işbirliğine ve tematik girişimlere daha fazla katkıda bulunuyor.	KB; Dışişleri Bakanlığı; MEB; ASPB; ilgili diğer bakanlıklar; AFAD; Göç İdaresi GM	350	1 000	1 350
5. Sektörler arası	Ülke programı sonuçlarının etkili biçimde geliştirilmesi, planlanması, eşgüdümü, uygulanması ve izlenmesi	Program bileşenlerinin düzenli aralıklarla gözden geçirilmesi ve değerlendirilmesi	UNICEF ve ortakları programları başarılı biçimde geliştirip yönetmeye yarayacak rehberliğe, araçlara ve kaynaklara sahip. Çocuk haklarıyla ilgili kesişen konulara yönelik stratejiler uygulandı.	Türkiye Kızılay Derneği; uluslararası ve ulusal STK’lar/ağlar; üniversiteler/araştırma kurumları; özel sektör. UNCT; UNICEF Merkez; Bölge Ofisi	1 050	1 000	2 550
Toplam kaynaklar					4 785	50 000	54 785

* “Diğer Kaynaklar”- Acil fonlarıyla desteklenecek.

—